

Yes, unlike copyrights, patent rights are subject to registration, so they have their own specifics of inheritance. They are directly included in the inheritance, and therefore the heirs can apply for registration of the corresponding object (invention, utility model, industrial design).

The next feature of the inheritance of patent rights is the transfer of rights to the heirs only within the remaining term of the patent. Inheritance can be carried out more than once (if the heir subsequently dies), but in this case such a transfer of rights will be possible only during the validity of the patent for the relevant object (invention, utility model, industrial design).

Therefore, in case of inheritance of patent rights, the right to submit an application will be exercised by the heir, and the testator (if the property is transferred from the inventor, author) will be indicated in the application as the author of the corresponding object (invention, utility model, industrial design). Also, the heir can assign the right to submit an application to another person.

The same rules apply to other results of intellectual and creative activity.

УДК 316(477)(043.2); 342.92(043.2)

Подковенко Т.О., к.ю.н.,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ОСНОВА ПРАВА

Справедливість є особливим феноменом, який постійно присутній в суспільному житті, нерозривно пов'язаний з людиною та її реальними можливостями самореалізації. Поняття справедливості досліджується представниками багатьох наук (філософія, право, соціологія, психологія, педагогіка та ін.) та має доволі тривалу історію. Міждисциплінарність та глибокий внутрішній потенціал цього поняття означає, що воно розуміється по-різному і не може бути однозначно визначено у прийнятній для всіх формі. Як зазначає В. Левкулич, «справедливість належить до переліку тих небагатьох факторів, які впродовж тисячоліть не втрачають своєї регулятивної значущості для життєдіяльності практично всіх культур і народів. Це зумовлено насамперед непересічною соціокультурною цінністю справедливості [1, с. 2].

Поняття справедливості аналізували великі філософи, досліджували римські юристи та теоретики права, а сформульовані ними визначення та виділені категорії та форми справедливості залишаються дійсними, їхня цінність не втрачається, про що свідчать численні посилання на їхні думки та висновки, які мають тисячолітню історію. Позачасовість висловлювань

про сутність справедливості та її форму є вираженням того особливого значення, яке їй надавало і продовжує надавати суспільство.

Як відомо, етимологія терміну «справедливість» походить від слова «право» (правий, правда), а в латинській мові позначається «*justitia*» (справедливість) – від «*jus*» (право). Від свого початку застосування у філософії поняття справедливості трактувалося як «суцільний світоустрій», духовна основа історії. Протилежністю справедливості є несправедливість, руйнування порядку, деструкція чинного [2, с. 170]. В латинській мові терміни «*justice*» або «*justitia*» мають спільний корінь «*jus*» і також тлумачаться, як об'єднання людей за допомогою адекватного (відповідно до закону) ставлення один до одного. Новий тлумачний словник української мови містить два значення поняття «справедливість»: «1. Правильне, об'єктивне, неупереджене ставлення до кого-, чого-небудь. <...> 2. Людські відносини, дії, вчинки, які відповідають морально-етичним і правовим нормам» [3, с. 394].

Ще відомий римський юрист Цельс стверджував, що право – це мистецтво добра і справедливості («*jus est ars boni et aequi*»). А згідно з вченням Аристотеля, справедливість є вершиною всіх чеснот і, таким чином, є однією з найважливіших чеснот будь-якого суспільного ладу. Поняття справедливості за своєю природою, внутрішнім змістом містить у собі поняття права, а наявність держави залишається необхідною умовою існування права. Ці зв'язки та неоднозначність термінів «право» та «справедливість» означають, що у філософії та теорії права описуються різні категорії справедливості, засновані на різних передумовах (наприклад, розподільна та компенсаційна справедливість, соціальна і правова справедливість, формальна (абстрактна) і конкретна справедливість).

Труднощі у дослідженні зв'язків між справедливістю та правом мають свої джерела, серед іншого, в у зазначеній неконкретності обох понять, мінливості їх змісту залежно від місця та часу (хоча сама суть справедливості залишається незмінною) та сприйнятті з різних точок зору та за різними критеріями. Справедливість має етичні та моральні основи, залишаючись політичною та нормативною (включаючи конституційну) концепцією, також закріплена в праві Європейського Союзу. Це своєрідне загальне положення, не конкретизоване за змістом і яке стосується цінностей, у тому числі тих, що знаходяться поза правом (моралі, релігійні та інші).

Незважаючи на доктринальні суперечки, справедливість має особливе значення в науці права, вона трактується як цінність і критерій оцінки актів правотворення та правозастосування. Частий суб'єктивізм такої оцінки означає, що в науці права «визначення об'єктивного змісту поняття справедливості, відповідного панівним і схвалюваним суспільством

цінностям, цілям і функціям права, залишається актуальною проблемою». І. Нижник-Добош визнає, що концепція справедливості є основним напрямком усієї діяльності законотворчих органів і бере свій початок у конституції, що позитивізує до- та наддержавні цінності, до яких це поняття можна віднести [4, с. 23–24].

Водночас варто наголосити, що система цінностей, на якій базується законодавство демократичних держав, має постійно бути орієнтиром у процесах тлумачення та застосування правових норм. При аксіологічних оцінках необхідно використовувати вже наявні досягнення правової, соціальної та філософської думки. Хоча реальність, яка нас оточує, змінюється, але людина у своїй сутності та потребах залишається принципово незмінною. І та система цінностей, яка комплексно відображена у конституційному положенні, що людина є найвищою соціальною цінністю, має бути безумовним вектором для реалізації справедливості в процесах створення та застосування права.

Таким чином, справедливість є основоположним принципом людського життя, основою для автономії та розвитку людини. Неоднозначність у розумінні справедливості обумовлена багатогранністю людської природи та множинністю суспільних зв'язків, у яких вона знаходить свій прояв. Мова йде про різноманітні суспільні відносини: політичні, економічні, соціальні, моральні, правові. Саме в конкретиці цієї суспільної взаємодії знаходить свій прояв справедливість як реальність, що існує лише в діях соціального суб'єкта.

Література

1. Левкулич В.В. Справедливість як соціокультурний феномен: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 480 с.
2. Філософія права: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань, С.І. Максимов та ін. / за ред. д-ра філос. наук, проф. О.Г. Данильяна. Харків: Право, 2009. 208 с.
3. Справедливість. Новий тлумачний словник української мови: у трьох томах / укладачі: В. Яременко, О. Сліпущко. Т. 3. Київ: Аконт, 2006. С. 394.
4. Sprawiedliwość i zaufanie do władz publicznych w prawie administracyjnym: monografie. Redakcja naukowa M. Stahl, M. Kasiński, K. Właźlak. Warszawa, Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska, 2015. 1004 s. URL: <https://sip.lex.pl/komentarze-i-publicacje/monografie/sprawiedliwosc-i-zaufanie-do-wladz-publicznych-w-prawie-369366334>.